

SĂPĂTURILE ARHEOLOGICE DE LA RIȘNOV — „BLOCURI“ (1973—1974)

de FLOREA COSTEA

Date fiind rezultatele cercetării de suprafață din anul 1972¹, în anii următori (1973—1974) Muzeul județean Brașov a început efectuarea cercetărilor sistematice, în punctul numit de localnici „La blocuri“ sau Rișnov — „Blocuri“. Cercetarea s-a desfășurat în trei campanii dintre care una în 1973 și două în anul 1974.

Intrucât coordonatele locului sînt deja cunoscute², în prezentul raport informativ nu vom mai adăuga decît un element oarecum secundar, referitor la extinderea suprafeței locuite, care este cu aproximativ 1 ha mai mare decît cea estimată inițial, deci circa 1 ha.

1973. S-a practicat o singură secțiune (S I), orientată E-V, cu dimensiunile de 80×2 m, adîncimea (inconstantă) fiind destul de mică.

În primii 5 m începînd de la est materialele recoltate au fost destul de reduse cantitativ (cîteva fragmente ceramice: buze și funduri de oale cu pereții groși, pereți de chiup, un fragment negru fațetat, un prisnel), toate aflate în stratul vegetal sau sub acesta pînă la adîncimea de 45 cm. Între m 6 și m 8 a fost intersectată o groapă menajeră cu diametrul gurii de 240 cm și adîncimea de 125 cm (fig. 8/2), destul de săracă în vestigii, ea și următorii 2 m ai secțiunii. Prolungînd secțiunea spre est s-a constatat chiar din m 11 o creștere cantitativă a materialelor, în special a ceramicii. Astfel, în m 11, în stratul arabil, s-au descoperit mai multe fragmente ceramice cenușii sau cafenii, lucrute cu mîna sau la roată, prezente pînă la profunzimea de 40 cm de unde începe stratul steril. În m 12 (pe latura sudică a secțiunii) au apărut pietre calcareoase, pentru ca în metrul următor, pe axa longitudinală a secțiunii, să fie dezvelită o vatră mică, și aceasta săracă în vestigii. De aici provin trei fragmente brun-roșcate și unul cafeniu, ultimul lucrat la roată. În jurul vetrei se află o platformă de lut cu suprafața de aproximativ 1,5 mp. În m 14 și parțial în m 15 se află o altă vatră, fără pietrar sau lipitură de lut. Stratul de cenușă, spre deosebire de cel al vetrei precedente care era mult mai subțire (5—7 cm) atinge grosimea de 18—20 cm, ceea ce probează o folosire relativ îndelungată. De aici provin mai multe resturi ceramice foarte fragmentate, de tradiție dacică. Între m 15 și 21 grosimea stratului de cul-

¹ Florea Costea, *O nouă descoperire arheologică în Țara Birsei*, în CUMIDAVA, VI, 1973, p. 17—22.

² *Ibidem*, p. 17.

tură nu a mai depășit-o pe aceea a stratului arabil (35 cm). În m 21—23 și parțial și în m 24 s-a intersectat o locuință (fig. 12/b) semiadîncită, notată L1, pardosită cu lespezi de calcar, piatră de riu de dimensiuni medii și un conglomerat roșcat foarte friabil. Pînă la adîncimea de la care începe a fi practică L1 (35 cm) s-au descoperit resturi ceramice similare celor semnalate mai sus. În perimetrul locuinței și în amestec cu pardoseala s-au descoperit: ceramică lucrată cu mîna de culoare cărămiziu-roșcată, provenind de la vase cu gîtul scurt și buza aproape dreaptă (fig. 1/1-3), fragmente negrecenșii, tot cu buza dreaptă, pe unele observîndu-se locul de prindere a torșii.

Timpul neprielnic nu a permis degajarea întregii locuințe ci numai a unei părți cu lungimea de 330 cm și lățimea de 160 cm. Pe peretele sudic se observă două gropi de par, una în colțul sud-estic, cealaltă la jumătatea peretelui. Pardoseala reprezintă aproximativ 1/2 din suprafața degajată. Partea fără podea este adîncită în sol cu 40 cm.

Între m 24 și 29 s-au găsit resturi ceramice numai în stratul arabil (30—40 cm).

În m 29—30 a fost surprinsă o groapă de provizii cu diametrul la gură de 190 cm. Este cea mai bogată în vestigii dintre toate monumentele cu volum utilitar descoperite la Rîșnov—„Blocuri” (fig. 8/1). Pînă la adîncimea de 167 cm față de nivelul actual s-au descoperit multe fragmente ceramice provenind de la vase lucrate cu mîna, din pastă cu amestec de nisip și pietricele, de culoare cafenie sau cărămizie, dar și ceramică lucrată la roată (părți de chiup și de oale mici, cenușii, cu slip).

La adîncimea amintită, în amestec cu oase de mistreț cu un avansat grad de degradare s-au descoperit peste 50 fragmente dintr-o amforă cu un profil destul de „rotunjit” (fig. 6/21). Este lucrată dintr-o pastă fină, cu amestec de mică și cioburi pisate, de culoarea roșie-cărămizie, ornamentată cu caneluri orizontale, neuniforme ca repetare și profunzime. Grosimea peretelui: între 3 și 18 mm.

Pînă la adîncimea de 198 cm pereții gropii au fost căptușiți cu lut galben (4—5 cm grosime), pe ultimii 82 cm acesta fiind înlocuit cu pietre calcareoase și de riu. Destinată inițial păstrării proviziilor, groapa a servit ulterior depozitării resturilor menajere.

Începînd din m 39, 40, pe jumătatea sudică a S I s-a descoperit o vatră, dreptunghiulară, formă pe care o are și încăperea în care a funcționat, adîncită în sol cu 60 cm. Sub stratul de cenușă gros de 40 cm se află un pat compact de lut ars (20 cm). De remarcat că atît în cenușa de pe vatră cît și în jurul acesteia s-au găsit fragmente ceramice similare celor din L2, dintre care unele provin de la vase care se întregesc.

Între m 46 și 50 a fost descoperită o nouă locuință (L2) adîncită față de nivelul antic cu 35 cm. Pentru a se surprinde cel puțin trei laturi, necesare stabilirii dimensiunilor, a fost practică o casetă de 450×250 cm, pe latura sudică a secțiunii. S-a putut astfel preciza că L2 are o formă rectangulară, cu laturile de 450×390 cm.

Un lucru interesant, dar nu inedit³, este acela că în perimetrul L2 în marginea de S-SV, se află încă o vatră. Rezultă că locuința avea două vetre

³ Cel mai apropiat exemplu în așezarea dacică de pe Dealul Cetății de la Rîșnov, săpături 1973 (inedite).

din care una propriu-zisă situată în afară și amenajată special, folosită cea mai mare parte din timp, cea din interior funcționând — probabil — numai în caz de intemperii.

La numai 1 m de L2 a apărut o nouă locuință (L3), adâncită cu 30 cm față de nivelul antic. Din ea a rezultat o cantitate apreciabilă de ceramică fragmentară (în parte întregibilă), căței de vatră, puține exemplare lucrate la roată (din care unele cu aspect de ceramică romană provincială, fumurie) de la vase mici sau chiupuri, ornamentate cu linie simplă orizontală sau vălurită. *Lipsește total ceașca cu alveole.* Pe „podea” s-a găsit o fibulă din bronz și fier, de tipul celor cu capete de ceapă incipiente (fig. 3/7).

Peretele degajat al locuinței are lungimea de 390 cm.

Între m 77 și 81 și fost intersectată o nouă groapă menajeră, adâncită cu numai 40 cm față de nivelul antic, în care s-au găsit fragmente ceramice atipice și, sub un strat subțire de cenușă, părți din scheletul unei bovine, aruncate la întâmplare.

1974, aprilie. S-au practicat patru secțiuni, numerotate după cea din anul 1973.

S II (54, 50×1,50 m, adâncimea oscilind între 0,40 și 1 m), paralelă cu S I, la 25 m de aceasta. Între m 1 și m 25, în stratul arabil dar și în cel inferior, s-au descoperit puține resturi ceramice lucrate cu mina și pereți de chiupuri. Între m 25 și m 30 a fost secționat un semibordei: rectangular, adâncit față de nivelul de călcare actual cu 95 cm iar față de cel antic cu 60 cm (L1/1974). Locuința este săracă în materiale: fragmente ceramice din pastă friabilă, cu mult nisip, arsă incomplet, brună sau cenușie.

Din S II mai este de semnalat o groapă menajeră, la m 46,88, ovală la partea superioară (80×90 cm), cu diametrul părții inferioare de 105 cm, adâncită în solul antic cu numai 70 cm. De aici provine ceramică similară celei din S I 1973.

S III (26,50×1,50 m), adâncimea oscilind între 0,30 și 0,45 cm), paralelă cu S II și la 11 m de aceasta. Sporadic s-au semnalat fragmente ceramice, urme de arsură (mai numeroase între m 16 și 20 unde probabil ne aflăm în preajma unei locuințe sau vetre).

S IV (6, 30×1 m, adâncimea maximă fiind de 1 m), trasată în pepinieră pe rîndul 13 unde există un loc fără plante. Bogate și în stratul arabil, vestigiile sporesc cantitativ de la adâncimea de 30 cm de unde începe un nivel negricios, cu cenușă, cărbune de lemn și multă ceramică fragmentară, din repertoriul căreia nu lipsește ceașca cu alveole în jurul bazei. Toate materialele s-au aflat într-un semibordei (L2/1974) adâncit cu 70 cm față de nivelul antic. Singurul obiect metalic a fost un vîrf de fier descoperit chiar pe pardoseala locuinței.

Săpăturile au fost reluate în 3 octombrie cînd au mai fost trasate încă patru secțiuni numerotate S V — S VIII.

S V (27×1 m, adâncimea maximă 0,50 m), în unghi drept cu S III cu care se intersectează în capătul nord-estic al acesteia, la marginea vestică a pepinierii. Au rezultat puține fragmente ceramice atipice, numai cîteva buze de vase, un obiect de fier (probabil cosor, dar modern). Pasta ceramicii este foarte impură, de culoare brună-cafenie.

S VI (24×2 m, adâncimea între 0,28 și 0,44 m — fig. 10). Începînd din m 1 pînă la m 17 s-au descoperit puține resturi ceramice foarte frag-

mentare. Sub stratul arabil, gros de 0,25—0,30 m se află un altul de 2—5 cm în care de asemenea s-au găsit câteva fragmente ceramice, prefeudale. Mai bogal este stratul de cultură între m 18 și 24 de unde provin și câteva vase fragmentare databile în secolul al IV-lea e.n. Tot aici s-a găsit o parte din arcul unei fibule de fier (fig. 8/3).

S VII (26,50×1 m), la 120 m N-NE de S VI și la 345 m de șoseaua Brașov-Rișnov, în alea din mijlocul plantației. Începînd de la m 2,10, la adîncimea de 35 cm, s-a profilat marginea unei locuințe (L3/1974, fig. 11), adîncită în solul galben, compact. Cu ajutorul unei casete s-au delimitat complet doi pereți și parțial cel de S-SV, cel de N-NV rămînînd ascuns.

Pe linia celui de S-SE se află două gropi de par, la distanța de 70 cm una de alta, adîncite față de podea cu 25 și, respectiv, 27 cm. În colțurile de S și N erau așezate două lespezi de gresie, simetrice. Toată latura de N-NE este marcată de un șanțuleț larg de 20—25 cm și adînc de 10—15 cm față de podea probabil pentru scurgerea apei sau fixarea paiantei pe care se aplica chirpicul. Ulterior, pentru a vedea dacă și pe latura de N-NV există gropi de par s-a procedat la degajarea sa parțială, pînă la prima groapă care se află la 35 cm depărtare de lespedea din colțul de N și la exact 1 m de același colț. Are diametrul de 30 cm și este adîncită față de planul inferior al locuinței cu 23 cm. Probabil că pe această latură a mai existat și o a doua groapă, însă săpătura nu s-a mai putut extinde. Exact în centrul locuinței se află o concavitate cu diametrul de 80 cm și cu adîncimea de 10 cm, în care de asemenea se afla o lespede. Rezultă deci că elevația acestei locuințe se sprijinea pe 9 stâlpi dispuși după cum s-a arătat: cîte doi la pereții de N-NV și S-SE, fixați în gropi, cîte unul în fiecare colț și unul central. Gropile fiind verticale se poate stabili că cel puțin doi pereți aveau această poziție. Dimensiunile locuinței: 360×425 cm.

Materialul recoltat este în special ceramica, predominînd cea lucrată cu mina din repertoriul căreia fac parte: oale mari cu peretele și fundul gros, din pastă impură, inegal (unele și secundar) arse, de culoare castanie-brună, buze și pereți de vase-borcan de dimensiuni medii, cești cu alveole în jurul bazei etc. Mult mai reduse cantitativ (circa 1:10) sînt vasele lucrate la roată: străchini, fragmente de la vase negre, cenușii, buze și pereți de chiup cenușiu sau negricios, pereți de căni galbene cu ornament lustruit identic celor descoperite la Archiud⁴, Mugeni⁵ etc, ultimele fiind datate în perioada de sfîrșit a epocii romane și în secolul al IV-lea e.n.⁶.

De la m 7,30 la m 10,60 s-a surprins parțial colțul altei locuințe din care au provenit vestigii similare (L4/1974), locuință ce se suprapune unui bordei din epoca bronzului.

Continuîndu-se secțiunea spre N-V s-au mai descoperit: o groapă de provizii în m — 13 și alta în m — 22, ambele conținînd ceramică databilă în secolele III-IV e.n.

S VIII (11,50×2 m), la 8 m nord de S VII. De la primul rînd de hîrleț au apărut fragmente ceramice cu grosimea de 0,5—1,5 cm, ornamentate

⁴ D. Protase, *Problema continuității în Dacia în lumina arheologiei și numismaticei*, București, 1966, fig. 32/1.

⁵ *Ibidem*, fig. 39/1.

⁶ *Ibidem*, p. 121.

cu briu alveolat, creștături pe buză sau pe briul situat sub buză, alveole pe buză sau sub aceasta, în exterior. Majoritatea au pe suprafața exterioară striții superficiale făcute cu măturica.

Începînd de la adîncimea de 35 cm s-a profilat o locuință puțin adîncită (57 cm față de nivelul actual). Între m 1,25 și m 7,15 a apărut încă un semi-bordei (L6/1974) pe a cărui latură de vest (singura degajată în întregime) se află o groapă de par similară celor descrise mai sus. Între m 9,10 și m 9,90 se află încă o groapă circulară, de dimensiuni mici.

Alături din locuințe cit și din cele două gropi a rezultat material ceramic asemănător: buze de vase cu alveole sau creștături, pereți de vase cu 1,2 sau chiar trei briuri alveolate dispuse în imediata apropiere a gurii. Fragmentele cu trei briuri provin în special din locuința din centrul secțiunii unde s-au găsit și câteva cioburi negre aparținînd părții superioare a unei străchini lucrate din pastă fină, cu ornament specific ceramicii din faza B a culturii Schneckenberg⁷, datare pe care o propunem și pentru descoperirea de la Rișnov-Blocuri.

În concluzie la cercetarea de suprafață din anul 1972, pe baza puținelor materiale culese atunci, am presupus că una din ipotezele referitoare la etnicul celor ce au populat așezarea de la Rișnov-Blocuri pot fi daci coboriți după anul 106 e.n. de pe dealurile învecinate.

Am enunțat această presupunere și pe temeiul că majoritatea materialului își găsește analogii în așezarea de pe Dealul Cetății și în castrul roman, ambele de la Rișnov⁸. În cele ce urmează vom încerca să arătăm în ce măsură presupunerea se confirmă, pentru aceasta oprindu-ne mai mult asupra ceramicii (cu excepția celei din epoca bronzului asupra căreia nu vom reveni).

La prima vedere ea este (în primul rînd cea lucrată cu mîna) destul de asemănătoare în toate obiectivele descoperite. Cantitativ, în general raportul este de 4:1 în favoarea celei realizate cu mîna dar în unele locuințe el se schimbă la 10:1.

Sub aspect calitativ pasta din care sînt lucrate vasele cu mîna se poate împărți în trei categorii bine cunoscute, predominînd cea cu multe impurități (nisip, pietricele, cioburi pisate etc), inegal și incomplet arsă. Coloritul (inițial sau determinat de arderile secundare) este și el diferit: ca feniu, brun, cenușiu (mai rar), fiecare cu diferite nuanțe. Aspectul tipologic al vaselor este în mare parte modificat în comparație cu perioada Latène tîrzie în sensul că registrul formelor se simplifică mult, fenomen valabil pentru întreaga epocă romană și cea imediat următoare⁹. Se simplifică și ornamentația, în timp ce dimensiunile se reduc, aspecte sesizabile în mai multe localități din Dacia în aceeași vreme¹⁰. Cîteva din tipurile de vase și elemente de decor specifice Latène-ului dacic tîrziu se păstrează: ceașca-opaiț, oala în formă de sac, oala-borean cu peretele puțin curbat spre exterior. Se întîlnesc destul de multe exemplare cu profil aproape drept sau chiar drept (fig. 6/3, 4, 8, 9).

⁷ Alfred Prox, *Die Schneckenbergkultur*, Brașov, 1941, pl. XVI—XVII și mai ales IV.

⁸ Vezi nota 1. Mulțumesc totodată tov. N. Gudea și I. Pop care mi-au dat posibilitatea de a vedea materialele din castrul de la Rișnov. Vezi și lucrarea celor doi, *Castrul roman de la Rișnov (CUMIDAVA). Contribuții la cunoașterea limesului de sud-est al Daciei*, Brașov, 1971.

⁹ D. Protase, *op. cit.*, p. 67.

¹⁰ *Ibidem*.

Ceașca-opaiț. S-au descoperit circa 30 de exemplare, dintre care unele întregibile (fig. 2/1-5). Ca profil și dimensiuni ele nu diferă prea mult de cele din Latène. Unele au peretele curbat în interior (fig. 2/2), altele spre exterior (fig. 2/4). Partea inferioară este mult îngroșată. Locul de prindere a torții nu poate fi generalizat deoarece numai o piesă are toartă. În general ceștile-opaiț de la Rîșnov-Blocuri conservă factura, forma și coloritul celor „pre-romane”, fapt constatat atât în așezările civile cât și în necropolele și castrale din Dacia datate între 106 și începutul secolului al IV-lea e.n.¹¹. Singurul element ornamental este alveola dispusă în jurul bazei.

Fructiera pare să fie pe cale de dispariție, abia 2—3 fragmente de pereți putând să fie atribuite cu certitudine acestui tip de vas dacic. În schimb, deși mai redusă numeric, *oala-borcan* continuă, ca și *oala în formă de sac*, de pe aceasta din urmă ornamentul lipsind complet.

Ornamentația de pe ceramica lucrată cu mîna este, așa cum de fapt a reieșit din cele de mai sus, destul de săracă. Brăduțul lipsește, linia vălurită sau orizontală este și ea foarte rară (fig. 6/5), briul alveolar sau crestat se întâlnește numai pe 5 fragmente, este mai subțire; butonul apare numai pe trei pereți din partea superioară a unor vase.

Ca profil ceramica lucrată cu mîna își găsește analogii în alte așezări din Transilvania sau din afara arcului carpatic¹², date în secolele II și III e.n.

Ceramica lucrată la roată este în schimb mai diversificată ca formă. În ansamblu ea poate fi împărțită în trei categorii: ceramică autohtonă ceramică romană și imitații ale celei romane. Din prima categorie fac parte vasele care, în special prin pastă, tehnică, culoare, ardere și decor trebuie atribuite neîndoielnic autohtonilor. În general ele provin de la oale cu profilul rotunjit sau inclinat oblic spre exterior cu sau fără inel de sprijin (fig. 3/1, 2, 3, 4, 6, 7; 1/5; 4/5 etc), cele mai numeroase fiind chiupurile (circa 50 %) dar nelipsind oalele, străchinile și castroanele. Pasta, fină sau zgrunțuroasă, avînd ca degresant nisip și pietricele este aproape în totalitate de culoare cenușie. Ornamentul este cel tradițional dacic: linia simplă sau în bandă, orizontală ori vălurită (fig. 4 și 5). În ceea ce privește chiupurile trebuie subliniat că ele s-au găsit atât în locuințe cât și (mai ales) în gropile de provizii.

Ceramica de factură romană, care nu este prea numeroasă, apare în special în groapa de provizii, dar și în locuințe (L3). Este vorba de un gît de amforă, de culoare roșie-cărămizie (fig. 5/13), de două fragmente de vase mici, de culoare cărămizie (fig. 5/11, 12), părți din peretele unui castron negru similar celor descoperite recent în castrul de la Rîșnov (fig. 4/11)¹³, cafenii, cu slip negru și caneluri largi dar superficiale cu analogii în toată Dacia, dateate pînă în veacul al IV-lea e.n. și atribuite daco-romanilor¹⁴. Tot

¹¹ M. Macrea, *Despre rezultatele cercetărilor întreprinse de șantierul arheologic Sfîntu Gheorghe-Breșcu*, în SCIV, II, 1, 1951, p. 292; D. Protase, *Olăria dacică din castrul roman de la Orheiul Bistriței*, în *Probleme de muzeografie*, 1960, p. 192; M. Macrea, M. Rusu, J. Winkler, *Șantierul arheologic Gilău*, în *Materiale*, V, 1959, p. 457—458; D. Protase, *Așezarea și cimitirul daco-roman de la Obreja*, în *Acta MN*, VII, 1971, fig. 6; fig. 7/3—4 etc.

¹² D. Protase, *Problema continuității ...*, fig. 16/2 și p. 43; fig. 9/1, 3; fig. 20/1, 4, 6.

¹³ N. Gudea și I. Pop, *op. cit.*, fig. 43/4.

¹⁴ D. Protase, *op. cit.*, p. 156; D. Tudor, *Depozitul de vase dacice și romane de la Stolnici*, în SCIV, 4, 1967, fig. 2/1—5 și p. 659.

roman este și un fragment de vas mare, din pastă aspră la pipăit, cenușiu-gălbui, ornamentat cu trei linii orizontale între care se înscrie una vălurită (fig. 5/14), cu analogiile cele mai apropiate tot în castrul de la Rișnov¹⁵.

O categorie aparte, cu deosebite semnificații o formează imitațiile. Lucrate din pastă de cea mai bună tradiție daco-getică ele repetă forme romane cunoscute: străchini (fig. 1/8), oale (fig. 1/7), ulcioare (fig. 5/9, 10), date la Buridava în epoca romană¹⁶, și, în mod deosebit de părți dintr-o amforă (fig. 6/21).

După cum se cunoaște practica imitării ceramicii romane este generală în Dacia, exemplarele întâlnite la Rișnov-Blocuri găsindu-se analogii la Dedrad, date în secolele II-III e.n.¹⁷, Căvădinești, date în secolele III-IV¹⁸. Deși ulcioarele fac parte demult din repertoriul ceramicii dacice¹⁹, constituind piese de lux, ele sînt rare în perioada „clasică”, frecvența lor sporind în pragul și în timpul stăpînirii Daciei de către romani, aspect ce se confirmă și în Țara Birsei unde din o periegheză (Feldioara-Brașov) și un sondaj (Rișnov-Blocuri 1973) au provenit 5 piese, realitate ce trebuie considerată ca argument al continuității autohtone și, concomitent, al perpetuării speciei ceramicii dacice lucrată la roată în epoca romană, așa cum de altfel rezultă și din alte descoperiri²⁰. Transpunerea în pastă dacică a olăriei romane se vede cel mai bine la Rișnov-Blocuri în cazul amforei, lucrată din pastă fină, moale la pipăit, roșie-gălbuie pe ambele fețe și cenușie în spărtură.

Căutînd a afla prototipul care i-a stat la îndemînă meșterului trebuie să ne oprim numai asupra celor date în secolele II-III e.n.²¹, în special între anii 106 și 271 e.n. și la acele locuri în care el se găsește în asociere cu ceramica dacică. O astfel de conjunctură există la Stolnicești unde amforele romane de acest tip se datează în perioada amintită²². Pe cînd la Stolnicești ele pot fi atribuite carpilor (toate sînt cenușii și au decor lustruit), cea de la Rișnov-Blocuri se apropie mai mult de o amforă de la Histria datată de Maria Coja în secolul al II-lea e.n.²³, putînd însă să fie mai recentă, eventual din veacul următor.

Asupra ceramicii lucrată la roată, în general, ar mai fi de subliniat un aspect deosebit de important: în timp ce în majoritatea locuințelor ea apare în asociere cu oale din pastă grosieră, conținînd mult pietriș, modelate neglijent și păstrînd urmele degetelor atît în interior cît și în exterior, neuniforme

¹⁵ Săpături N. Gudea și I. Pop (inedite). Materialele ne-au fost puse la dispoziție pentru studiu de către tov. I. Pop căruia îi aducem mulțumiri și pe această cale.

¹⁶ Gh. I. Petre, *Cuptor de olar cu vase dacice și romane la Buridava*, în SC IV, 1, 1968, fig. 3/11—12.

¹⁷ Il Glodariu și M. Cimpeanu, *Depozitul de unelte agricole de la Dedrad*, în SC IV, 1, 1966, fig. 9/11.

¹⁸ I. T. Dragomir, *Săpăturile de la Căvădinești*, în *Materiale*, VI, 1959, fig. 9/2—3.

¹⁹ I. H. Crișan, *Ceramica daco-getică, cu specială privire la Transilvania*, București, 1969, p. 172.

²⁰ I. Glodariu. *op. cit.*, p. 126.

²¹ Spre această concluzie ne-au îndreptat discuțiile purtate cu cercetătoarea Victoria Andronescu de la Inst. Arh. București, căreia îi aducem mulțumiri și pe această cale.

²² D. Tudor, *Depozitul de vase dacice și romane de la Stolnicești*, în SC IV, 4, 1967, fig. 3/XII și p. 659.

²³ Em. Condurachi și colaboratori, *Șantierul Histria*, în *Materiale*, VI, 1959, p. 287 și fig. 9/1.

și cu buzele răsfrînte în afară (fig. 6/6-18), de culoare cărămiziu-murdară, în locuința nr. 3 din 1973 această ceramică lipsește, ca și din groapa de provizii. Adăugînd că din această locuință provine și fibula cu butoni în formă de capete de ceapă incipiente, ca și alte aspecte la care ne vom referi pe scurt în continuare, constatăm că deja ies în evidență unele diferențieri între cei care au populat așezarea de la Rîșnov. Ele vor putea fi și mai bine reliefate dacă se va avea în vedere că:

- ceramica lucrată la roată reprezintă între 1:4 — 1:10 din total;
- fructiera, masiv prezentă la carpi, este pe cale de dispariție;
- pasta folosită de carpi în confecționarea ceramicii la roată are foarte multe ingrediente în timp ce la Rîșnov-Blocuri ea este foarte fină;
- ornamentația lustruită de pe vasele carpilor lipsește aproape în întregime (excepție fig. 7/9-10);
- amforele-uleior roșii nu se întîlnesc la carpi²⁴;
- ceramica neagră de tip Sintana apare numai în locuințele cercetate în vara anului 1974.
- ceașca alveolată în jurul bazei este puțin numeroasă, în L.2 și L.3 lipsind complet;
- piepteni specifici sau obiecte de port și podoabă caracteristice purtătorilor culturii Sintana de Mureș-Cerneahov lipsesc;
- fibula cu butoni în formă de capete de ceapă provine din locuința din care a rezultat numai material dacic sau de tradiție dacică și se datează în jurul anului 250 e.n.²⁵.

Avînd în vedere observațiile de mai sus putem trage concluzia că la Rîșnov-Blocuri există mai întîi o populație autohtonă, dacică, care poate să fie aceea coborîtă la anul 106 e.n. de pe dealurile învecinate și care intră și întretine intense relații social-economice cu lumea romană provincială. În cadrul acestor legături se petrec preluări reciproce de forme de cultură materială și, implicit, spirituală, petrecute între limitele stăpînirii în timp, a romanilor în Dacia.

Alături de băștinași, probabil după abandonarea provinciei, se așează populații venite din afara arcului carpat. Ceea ce se evidențiază însă și în cadrul culturii materiale a acestora este faptul că în repertoriul vestigiilor lăsate de ei lipsesc elementele caracteristice neamurilor germanice, cu excepția ceramicii.

Care au fost raporturile dintre ei și dacii localnici nu putem ști cu exactitate în stadiul actual al cercetării. Indiferent însă de ceea ce vor pune în lumină cercetările viitoare, un lucru se relevă cu pregnanță: la Rîșnov-Blocuri exista în timpul stăpînirii romane asupra Daciei o așezare autohtonă, aflată în plin proces de romanizare, a cărei existență continuă și în veacurile următoare.

²⁴ Gh. Bichir, *Cultura carpică*, București, 1973, p. 74.

²⁵ Mulțumim și pe această cale tovarășului D. Protase care ne-a ajutat să găsim cele mai bune analogii în castrele romane de pe Rhin, unde fibulele de acest tip se datează sigur în aceea perioadă.

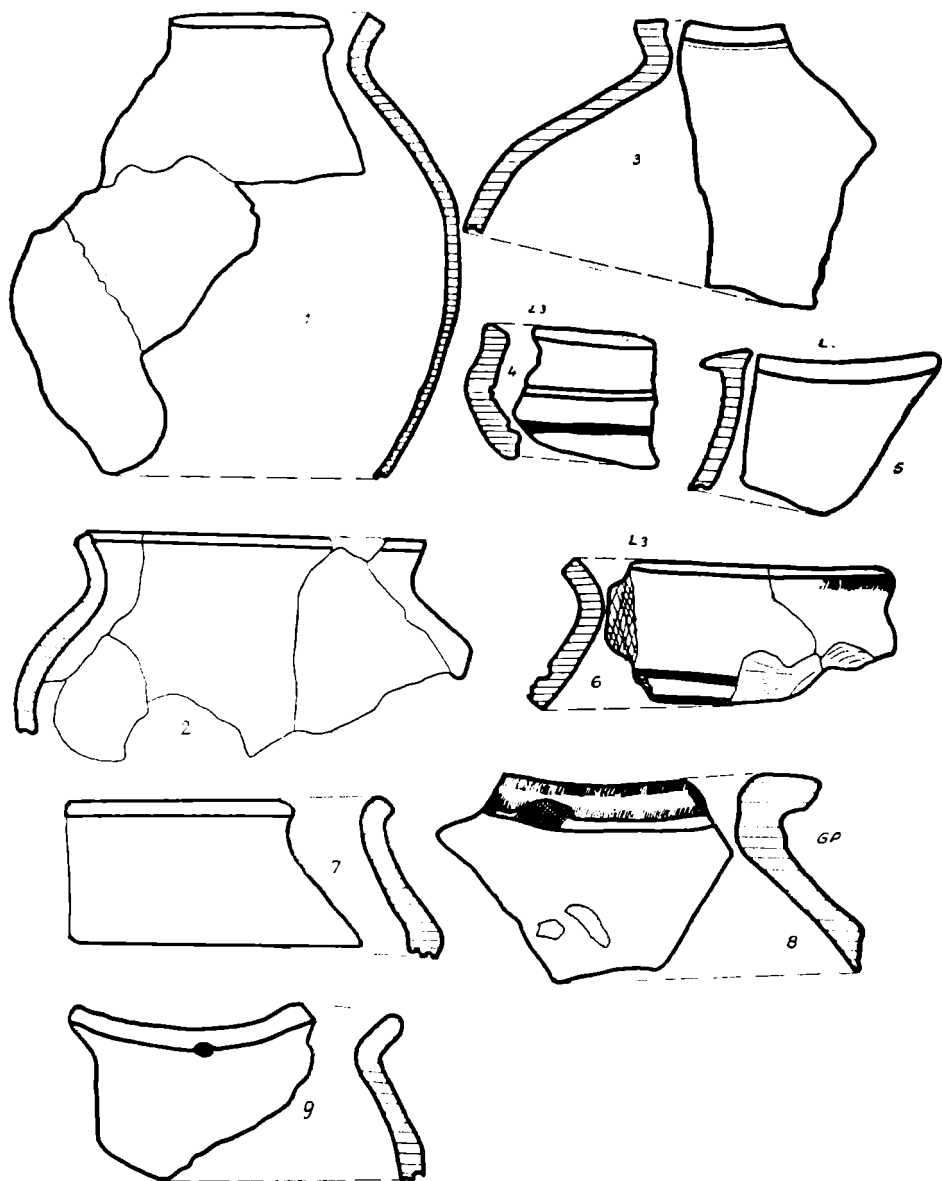

Fig. 1. — Ceramică din așezarea de la Râșnov — „Blocuri”: 1—3, L1; 5, 7, L2; 4, 6, 9, L3; 8, groapa de provizii-săpături 1973.

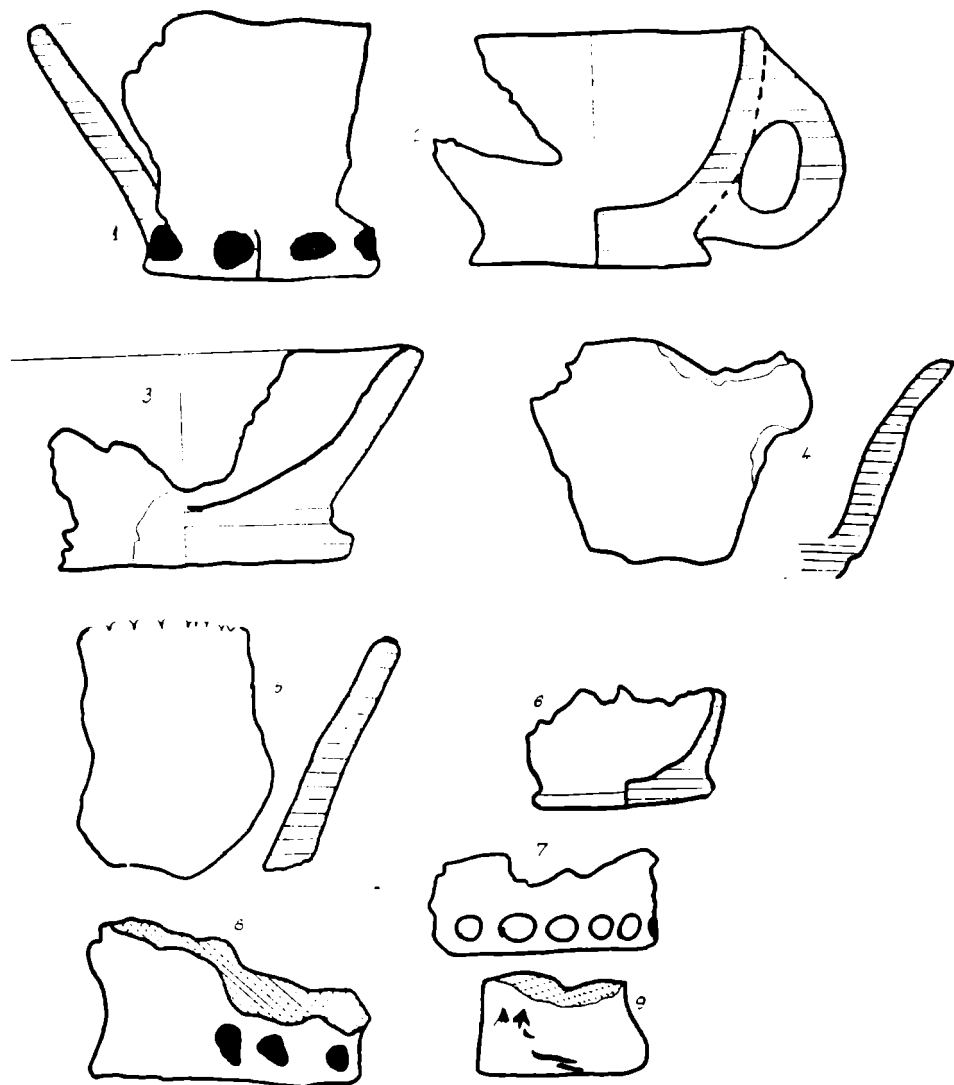

Fig. 2 — Ceramică din așezarea de la Rișnov — „Blocuri”: 1, 3, 4, 6, 8, L2; 5, 7, L3; 9, groapa de provizii; 2, groapa din m 77—81 (1973).

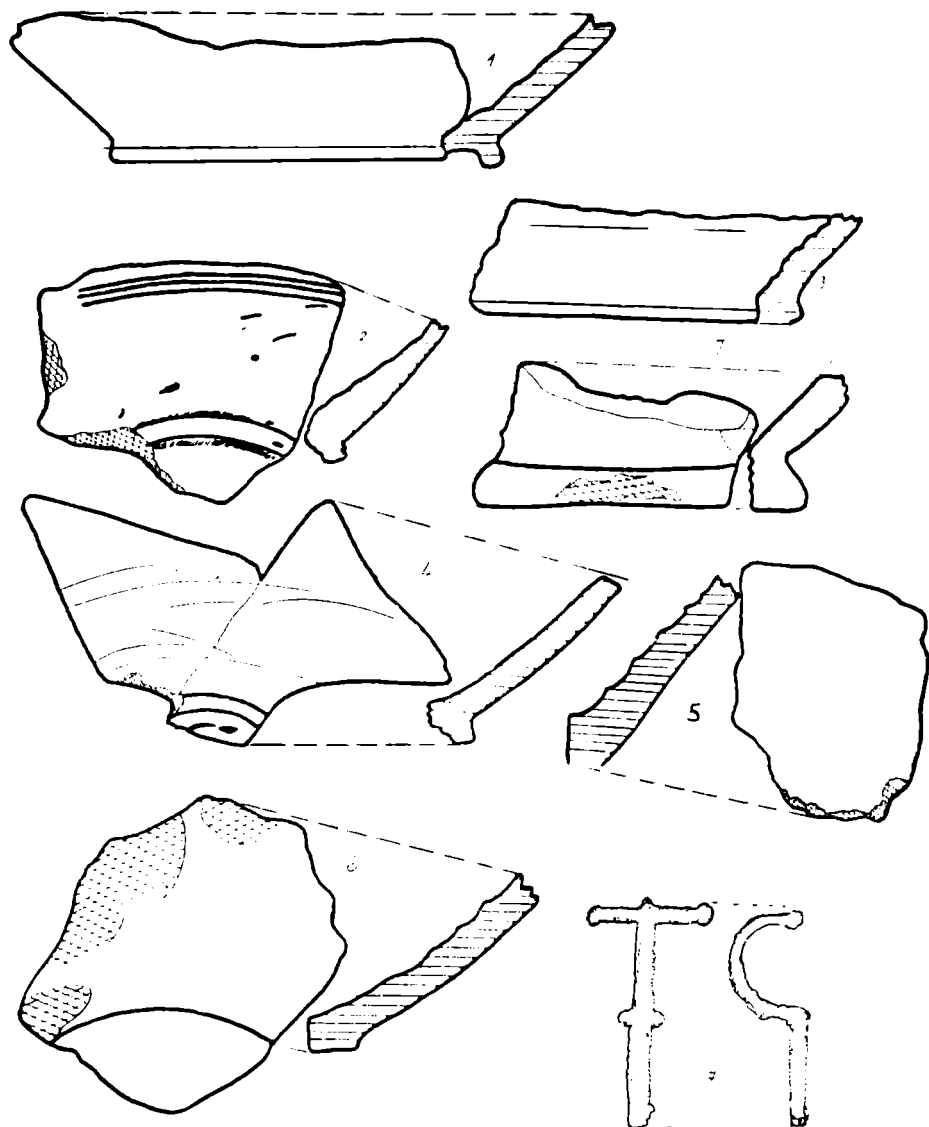

Fig. 3. — Ceramică și fibulă din așezarea de la Rîșnov — „Blocuri”: 1–5, 7, L2; 67, L3 (1973).

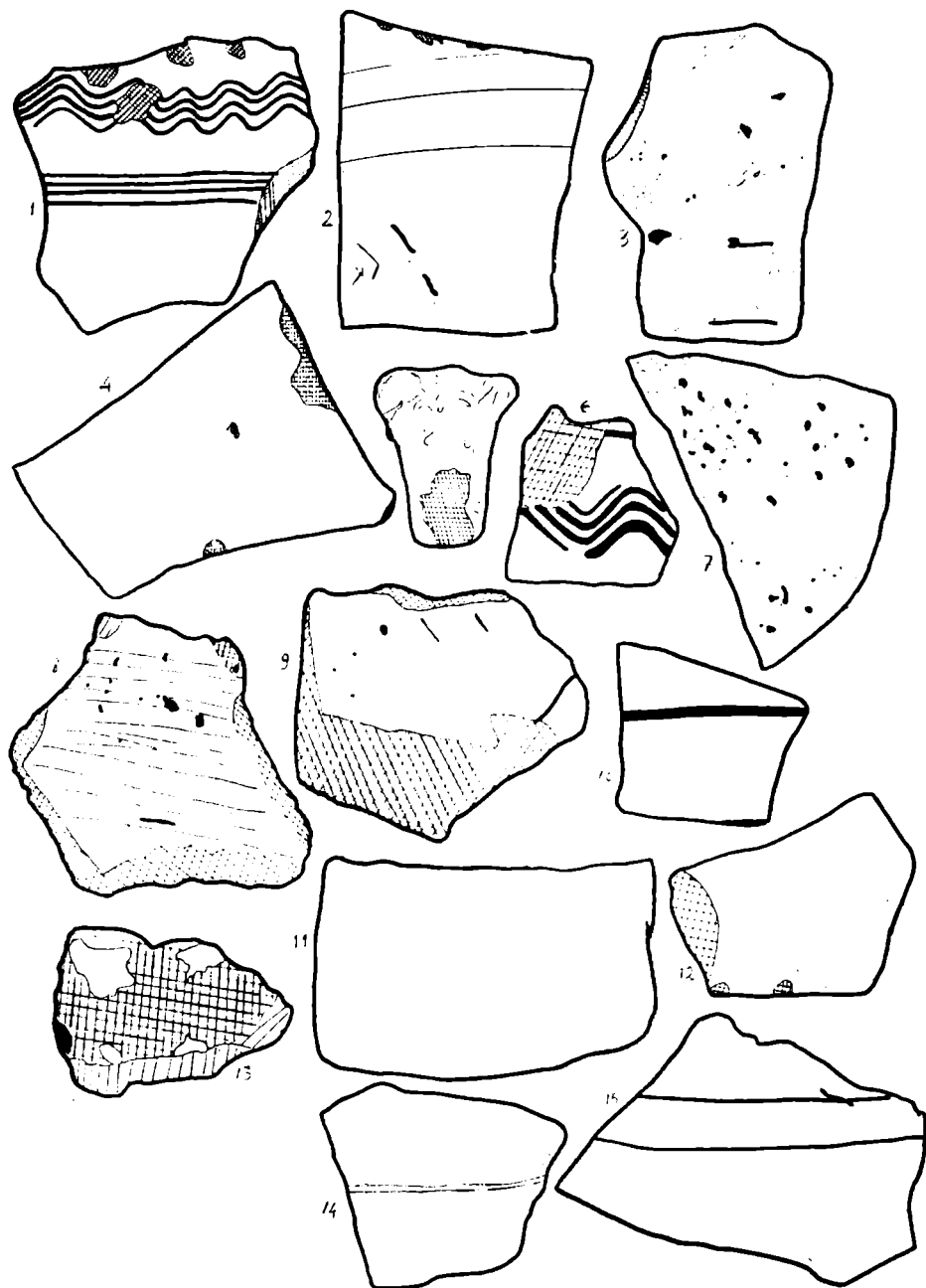

Fig. 4. — Ceramică din așezarea de la Risnov — „Blocuri”: 1–3, 6, 7, 12, 14, 15, groapa de provizii; 9–11, L2; 4, L3; 8, 13, stratul vegetal; 5, groapa din m 77–81 (1973).

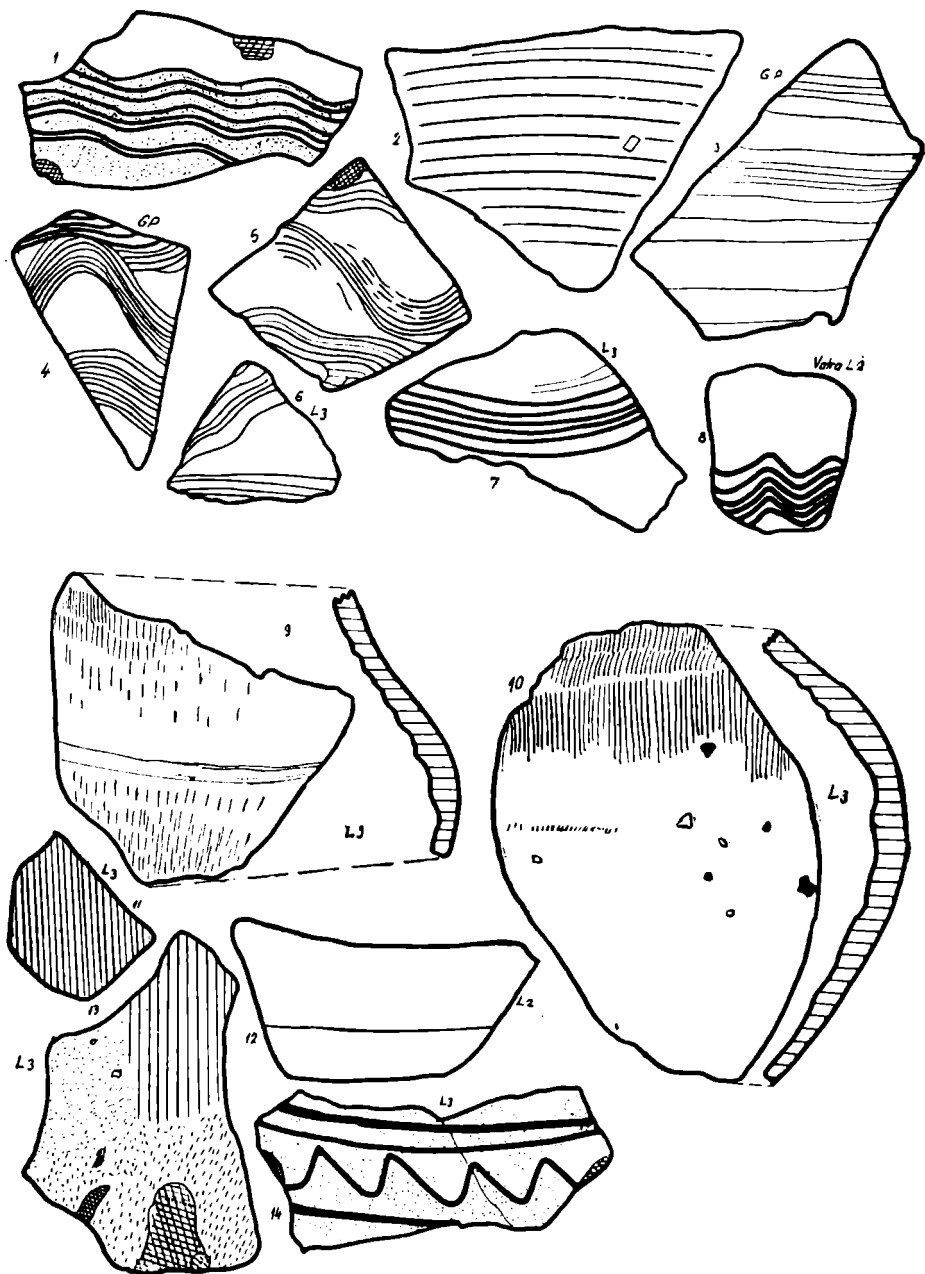

Fig. 5. — Ceramică din așezarea de la Itșnov — „Blocuri”: 2, 12, L2; 1, 6, 7, 9—11, 13, 14, L3; 3—4, groapa de provizii; 5, sol vegetal; 8, vatra L2 (1973).

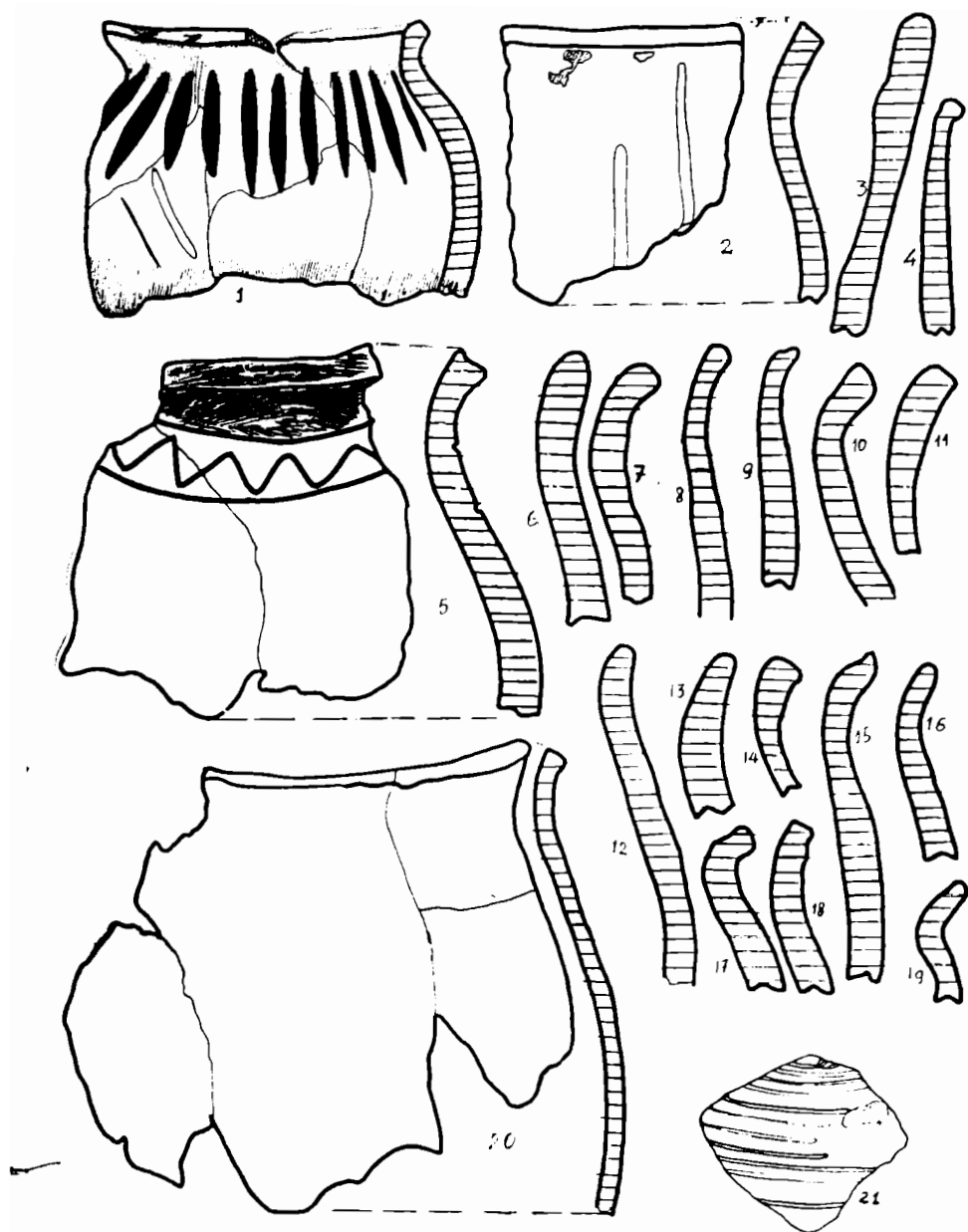

Fig. 6. — Ceramică din așezarea de la Rîșnov — „Blocuri”: 1, 5, 20, groapa de provizii; 15, 16, 19, L2; 2-4, 6-14, 17, 18, 21, L3 (1973).

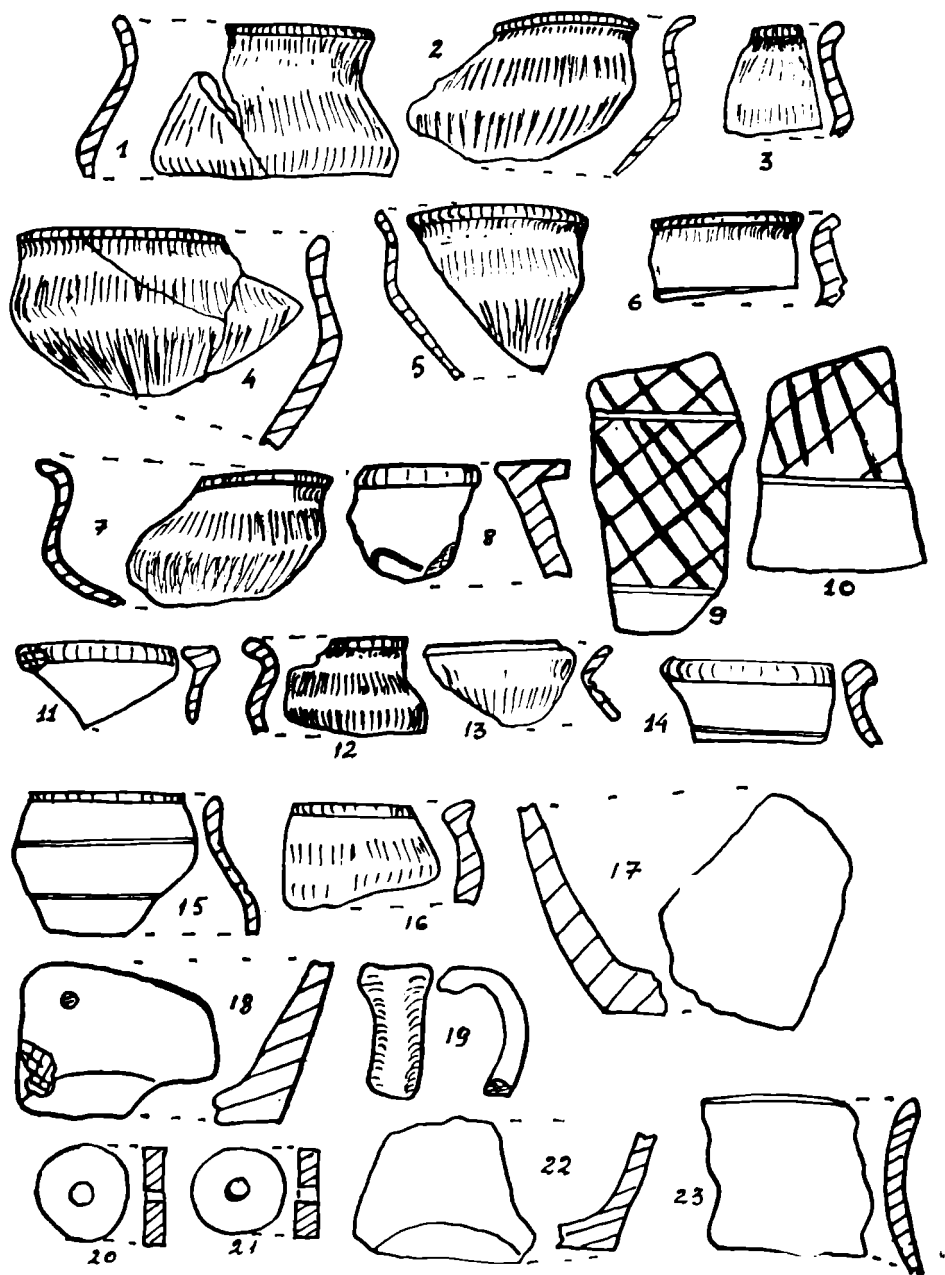
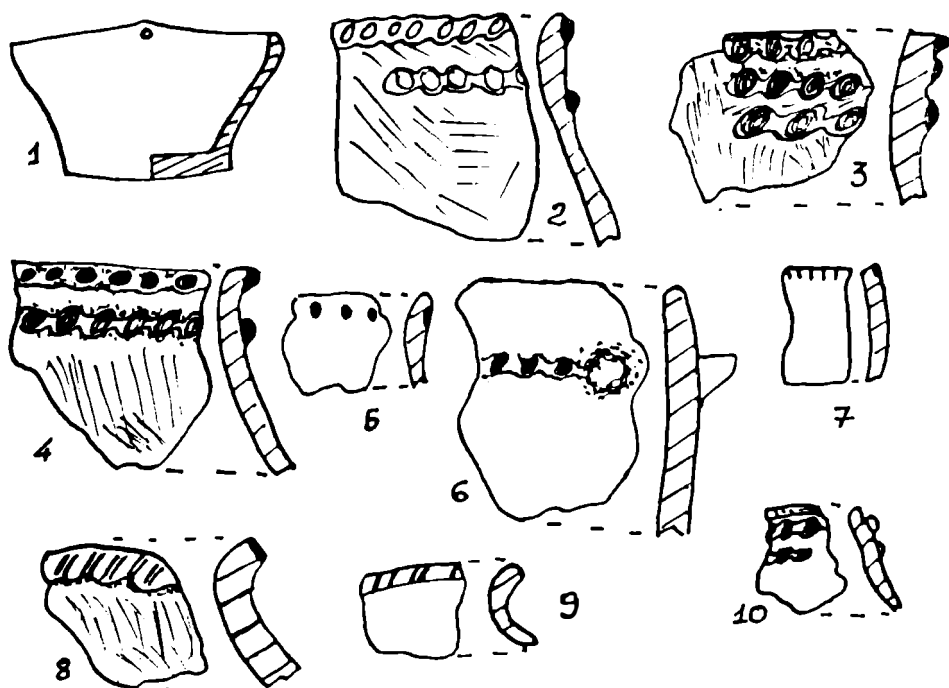
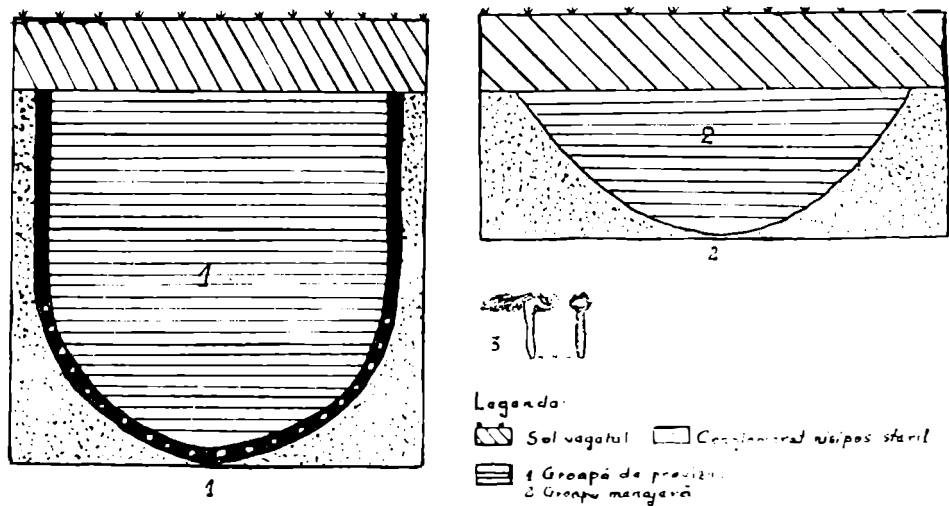

Fig. 7. — Ceramică lucrată la roată, din aşezarea de la Rîşnov — „Blocuri”: secţiunile VI-VIII din anul 1974.

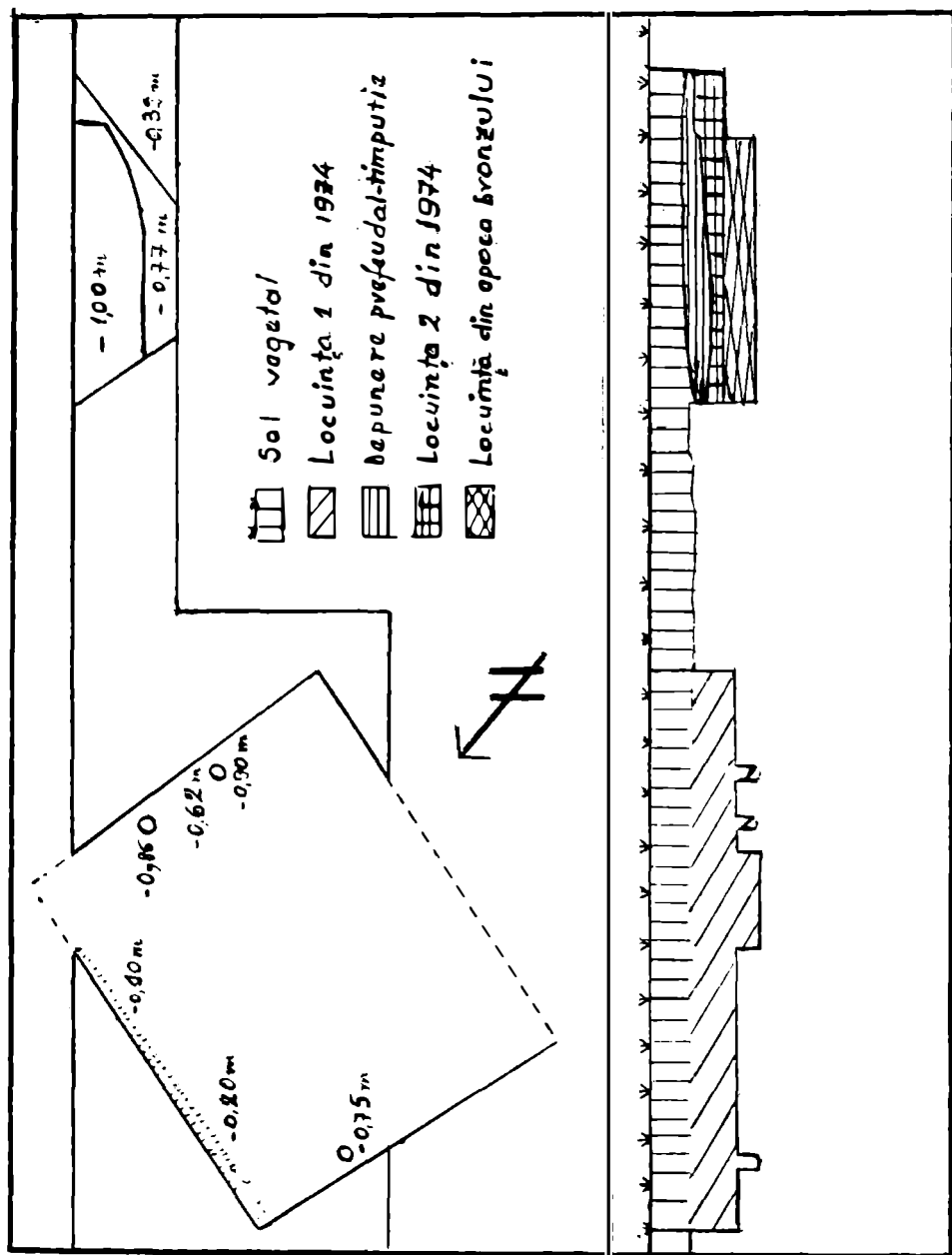
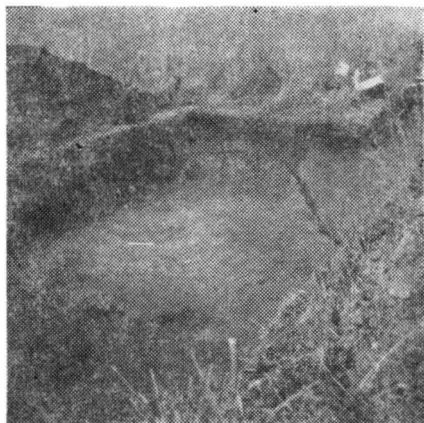

Fig. 10. — Plan și profil, S VII 1974 (m 1—11).

a

b

c

d

Fig. 11. — a—b, Locuința nr. 3/1974; c, locuință din secolele III—IV e.n. suprapusă alteia din epoca bronzului; d, aspect din timpul degăjării SII 1974.

a

b

Fig. 12. — a, Aspect din timpul degajării S I 1973; b, podeaua L1 din S I/1973.

THE NATIVE SETTLEMENT AT RÎȘNOV — „BLOCURI“

(ABSTRACT)

As a consequence to the results obtained during the surfaceresearches in 1972 in the area called by the citiaeus of Rîșnov — „Blocuri“ had been made systematical archaeological researches in the years 1972—1973. Based on the collected material, especially the ceramics, the author draws some conclusions which yer he doesn't consider to be definite, at the present moment of investigation.

Mowerer it can be said with certitude that during the Roman occupation of Dacia, at Rîșnov — „Blocuri“ had evisted a native settlement in fall course of romanisation. After the Aurelian retreat, besides the native Daci-ans, settled performers of the Sintana-Culture (IVth century).

DIE DAKO-RÖMISCHE SIEDLUNG BEI RÎȘNOV — „BLOCURI“

(ZUSAMMENFASSUNG)

Nach den Oberflächenforschungen (1972) in der Nähe der Stadt Rîșnov, auf dem Gelände mit der Bezeichnung Rîșnov — „Blocuri“ (Rosenau — „Blocuri“) wurden in den Jahren 1972—1973 systematische archäologische Grabungen durchgeführt.

Aufgrund des gesammelten Materials, hauptsächlich der Keramik, zieht der Autor einige Schlussfolgerungen, die er jedoch bei dem gegenwärtigen Stand der Forschungen nicht als endgültig betrachtet. Was trotzdem mit Sicherheit behauptet werden kann ist, dass bei Rîșnov — „Blocuri“ während der römischen Besetzung Daziens die bodenständige Bevölkerung eine Siedlung hatte, die sich in voller Romanisierung befand. Nach dem Rückzug Aurelians siedeln sich zu den bodenständigen Daziern auch Träger der Sintana-Kultur an.